

Niveluri și evoluții atipice ale proceselor demografice în România

Mirela Ionela Aceleanu

Asistent universitar doctorand
Academia de Studii Economice București

Abstract. *Within the XXth century, especially in the second half thereof, the approach views of the relation between the population and economy (both of them regarded in dynamics) have multiplied themselves, the points of view as regards this subject becoming not only much more diverse but also opposite. All these views are characterised by the population transformation in endogenous factor (in internal, intrinsic side) of the economic development (of the economic growth), factor that, at its turn, is determined by the economic processes. The double position of the population in the demo-economical relations system – as main production factor and as virtual recipient of produced goods – is a strong argument in the favour of the demographic factor as endogenous factor of growth and economic development. The correlations between the two variables are diverse and very difficultly to be quantified. It is known that the effect of the demographic impact upon the economic factor is felt after many years from the date of the demo-economic phenomenon occurring. So, within the last decades, the research intended to identify certain essential, durable relations between the population evolution and the economic growth became more intensive. On this line there are presented atypical evolutions and levels of demographic processes in Romania.*

Key words: population; demographic processes; demographic transition; prospective of population; average life expectancy.

În trecut, inclusiv în prima jumătate a secolului XX, populația și economia erau privite ca domenii relativ autonome. Evoluția, structurile și starea materială a populației erau analizate și apreciate prin prisma situației economice existente în timp și spațiu, într-o perioadă istorică dată și într-o anumită țară. Abia în a doua jumătate a secolului trecut, s-a înțeles de specialiști faptul că *istoria demografică nu poate fi ruptă de istoria economică*. În condițiile contemporane, populația este un factor endogen al dezvoltării economice și, invers, creșterea economică reprezintă o latură internă a schimbărilor în mărimea și structurile populației.

Progresele civilizației umane sunt strâns legate de posibilitățile de anticipare a desfășurării viitoare a evenimentelor. Marele filozof Kant spunea că *„această facultate de a nu gusta doar clipa prezentă, ci de a-și reprezenta timpul viitor este semnul superiorității omului.”*

În ultimul deceniu, din ce în ce mai mult și cu tehnici tot mai moderne, proiecțiile demografice au făcut obiectul unor organisme naționale și internaționale. Proiecțiile realizate de aceste instituții, unele private sau mixte, oferă informații foarte apropiate în ceea ce privește mărimile viitoare ale populației, ale sensului de evoluție a acesteia.

Întocmirea de proiecții demografice a devenit o problemă de mare importanță și complexitate, deoarece *cunoașterea evoluției probabile a populației după anumite caracteristici, în special a evoluției resurselor de muncă și a populației active, este necesară pentru fundamentarea programelor de dezvoltare social-economică, a strategiilor și politicilor în aceste domenii.* Profesionalismul din ce în ce mai elevat al specialiștilor în domeniu, valorificarea tehnicilor și tehnologiilor moderne, a instrumentelor moderne de evidență a populației și de agregare a datelor respective au devenit elemente constituente ale studiilor ce privesc dinamica populației.

Deși organisme și instituțiile internaționale, specializate în elaborarea de studii ale evoluției populației, au conceput metodologii moderne de înregistrare și comparare a datelor, pentru a asigura comparabilitatea datelor cu cele gestionate de autoritățile naționale, există totuși unele diferențe între mărimile proiectate ale populației unor țări de diferite instituții specializate. Cele mai mari diferențe se constată în proiecțiile demografice privitoare la țările socialiste. De exemplu, institutul american *International Programs Center, Bureau of The Census, U.S. Department of Commerce (The World Almanac and Book of Facts, New York, 2005, www.worldalmanac.com/ și www.aneki.com/world_almanac.html)* estimează populația României pentru anul 2050 la 18.678.000 persoane, iar pentru anul 2025 la 21.260.000 persoane. Determinarea acestor mărimi ale populației României pentru anii 2050 și, respectiv, 2025 are la bază datele privitoare la anul 2004, când, conform acestui institut, populația țării noastre ar fi fost de 22.355.551 persoane. Însă, potrivit datelor furnizate de *Institutul Național de Statistică al României*, numărul populației la recensământul din martie 2002 era de 21.680.974 persoane; la 1 iulie 2002 – 21.794.793 persoane, iar la 1 iulie 2003 – 21.733.556 persoane.

Având în vedere că populația României se înscrie pe un trend descrescător, începând cu anul 1992, conform datelor oficiale furnizate de Institutul Național de Statistică, nu era posibil ca populația României să crească cu 621.995 persoane în anul 2004 față de anul 2003.

Potrivit *Organizației Națiunilor Unite (Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, World Population Prospects: The 2004 Revision and World Urbanization Prospects: The 2003 Revision, http://esa.un.org/unpp)* proiecția pentru populația României este realizată pe trei variante: varianta High (nivelul ridicat), varianta Low (nivelul scăzut) și varianta Medium (nivelul mediu). În toate cele trei variante se menține *trendul descrescător* pentru populația României

după anul 1995, însă diferit ca intensitate, așa cum se poate observa din tabelul următor.

Populația României în perioada 1970-2050		
Ani	Număr persoane (mii)	
1970	20.253	
1980	22.201	
1985	22.725	
1990	23.207	
1995	22.681	
2000	22.117	
2005	21.711	
2025	Maxim	20.941
	Mediu	19.858
	Minim	18.759
2050	Maxim	19.964
	Mediu	16.757
	Minim	14.033

Sursa: Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, *World Population Prospects: The 2004 Revision and World Urbanization Prospects: The 2003 Revision*, <http://esa.un.org/unpp>.

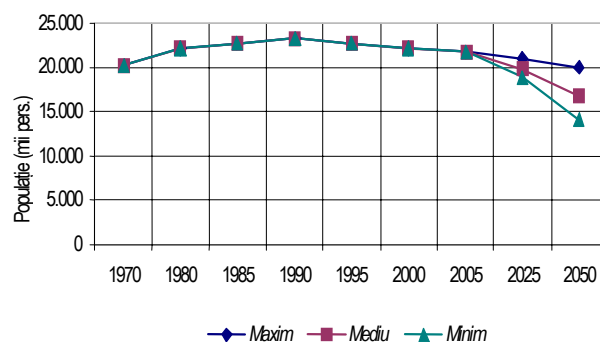

Figura 1. Evoluția populației României (1970 - 2050)

Proiecția populației realizată de ONU are la bază datele privitoare la anul 2005. Pentru țările pentru care nu există înregistrări la nivelul anului 2005 (inclusiv România), datele au fost estimate pe baza celor mai recente înregistrări despre populație pentru fiecare țară.

Această proiecție elaborată pe trei variante dă posibilitatea de alegere, prin comparare a variantei cu cea mai mare probabilitate de realizare. De asemenea, proiecțiile demografice se revizuiesc pe măsură ce apar noi tendințe în evoluția populației.

Caracterizarea evoluției populației României este posibilă pe baza informațiilor disponibile începând cu anul 1912, când populația României era de 12.768.399 persoane.

Orice încercare de a defini evoluția populației trebuie să țină seama de următoarele elemente:

- dinamica efectivului populației este determinată de factori de natură materială, biologică, socială și culturală;
- influență hotărâtoare asupra evoluției populației o au condițiile vieții materiale;

- cu cât transformările în sfera condițiilor materiale sunt mai profunde, cu atât modificările în evoluția fenomenelor demografice vor fi mai radicale.

Pentru analiza evoluției numărului populației în România este importantă accepțiunea modernă a teoriei *tranziției demografice*, teorie creată în ultima jumătate a secolului XX și care reflectă evoluția populației Terrei în ultimele două sute cincizeci de ani. Tranziția demografică este un proces evolutiv, observat într-un număr mare de populații, începând cu secolul al XVIII-lea, caracterizat printr-o scădere importantă a mortalității și a natalității. În această optică generală, tranziția demografică a devenit un proces mult mai complex, ea devenind parte integrantă a procesului de modernizare a societății. Specialistul român *Vladimir Trebici* remarca în acest sens: „s-a recunoscut în sfârșit existența interdependențelor dintre variabilele demografice („tranziția demografică”) și variabilele social-economice („creșterea economică”, „dezvoltarea”). Chiar dacă nu au fost identificate toate aspectele intime ale procesului demografic, reflectările specialiștilor privind tranziția demografică au devenit cu adevărat teorie a evoluției populației în unitatea ei cu dezvoltarea economică.” (Trebici, 1991, p. 302) Potrivit demografului *Vladimir Trebici*, România a intrat în tranziția demografică mai târziu decât țările nordice și occidentale ale Europei, decalajul datorându-se unei dezvoltări economice, sociale și politice întârziate față de Europa de Vest (Trebici, 1996).

În perioada 1930-1940 numărul populației din România a manifestat o tendință de creștere. În perioada următoare, 1940-1946, populația a scăzut, ca urmare a scăderii natalității și a pierderilor umane cauzate de război. Cel mai ridicat ritm de creștere al populației țării noastre s-a înregistrat în perioada 1966-1977, ca efect al măsurilor de interzicere a avorturilor. În perioada 1966-1978 sporurile naturale au fost de circa 3 ori mai mari decât în anii 1964-1966.

Menținerea unei rate a natalității în jur de 20‰ (20 nașteri la 1.000 de locuitori) și a ratei deceselor de circa 9‰ (9 decese la 1.000 de locuitori) s-a concretizat în sporuri naturale relativ ridicate. Pe baza acestor sporuri naturale anuale, în anul 1978, populația țării noastre a ajuns la 21.914.163 de persoane, ceea ce a însemnat un spor total de 2.811.000 de persoane față de anul 1966.

De fapt, perioada 1955-1966 este cea care a marcat pregnant aceste caracteristici ale tranziției demografice în România. Scăderile notabile ale variabilelor demografice din acei ani au stat la baza politicii de susținere administrativ-politică a creșterii populației în perioada următoare.

Perioada 1979-1991 marchează o altă evoluție atipică a populației României, care cunoaște o creștere de

aproximativ 1.300.000 de persoane. Reducerea continuă a sporului natural (de la 8,7‰ la 1‰) s-a datorat exclusiv scăderii ratei mortalității, care a ajuns la 11,9‰ în 1991, față de 18,6‰ în anul 1979.

Începerea procesului de tranziție la economia de piață concurențială a marcat, printre altele, și schimbarea sensului de evoluție a populației țării. Dacă în perioada 1950-1991 dinamica populației României s-a înscris pe un trend continuu crescător, începând cu anul 1992, aceasta s-a caracterizat printr-o tendință de scădere. Practic, anul 1991 a fost placa turnantă a schimbării sensului evoluției populației României. Astfel, perioada 1992-1998 a cunoscut o *scădere a efectivului populației*, ca urmare a scăderii accelerate a natalității, a tendinței de creștere a mortalității, la care se adaugă și soldul negativ al migrației externe. Printre cauzele acestor fenomene pot fi: înrăutățirea nivelului de trai, manifestat prin scăderea veniturilor reale, șomaj, inflație, servicii de sănătate insuficient dezvoltate, problema locuințelor. Migrația externă a contribuit la rândul său la declinul general al populației, însă într-un grad mai redus.

Populația României a scăzut constant începând cu 1992, de la 22.810.035 de locuitori (la recensământul din 1992), la 21.733.556 de locuitori în anul 2003. Această scădere a fost datorată în cea mai mare parte sporului natural negativ al populației, ca rezultat al diminuării fertilității și al nivelului scăzut al natalității la 1.000 de locuitori. După 1990, rata natalității a scăzut de la 11,87‰ în 1991 la 9,77‰ în anul 2003, în timp ce rata mortalității a crescut de la 10,9‰ (anul 1991) la 12,3‰ (anul 2003). Astfel, de la un spor natural de minus 0,18 la mia de locuitori în 1992, s-a ajuns la minus 2,5‰ în 1996, la minus 2,75‰ în anul 2002 și la minus 2,53‰ în anul 2003.

Populația în vârstă a crescut constant și în anumite regiuni rurale fenomenul de îmbătrânire este foarte accentuat. La nivel regional, numai partea de nord a țării mai păstrează încă o valoare pozitivă semnificativă a sporului natural (*PHARE RO 9907-02-01, Studii de impact de preaderare*). Dacă în anul 1948 proporția *persoanelor în vârstă de peste 65 de ani* era de 5,6%, în anul 1999 aceasta a fost de 13%, în anul 2003 a ajuns la 14,30%.

Descreșterea naturală a populației este de 3 ori mai mare în zona rurală în comparație cu cea urbană, iar zonele urbane au o migrație de 4 ori mai mare decât cele rurale.

Rata de descreștere mai scăzută a populației rurale este explicată de nivelul înalt al migrației dinspre zona urbană spre cea rurală, mai ales în condițiile în care mulți locuitori din zona urbană și-au pierdut slujbele,

în condițiile desfășurării reformei economice. (Dumitru, Diminescu, Lazea, 2004, pp. 16-18).

Structura de vârstă a populației relevă un *proces susținut de îmbătrânire demografică*, mai ales din cauza scăderii natalității, procesul de îmbătrânire fiind mai accentuat în zona rurală. Populația în vârstă de peste 65 de ani din zona rurală a depășit numărul aceleiași categorii din mediul urban, cu 589.826 de persoane în anul 2003. Procentul populației în vârstă din zonele rurale este de 1,47 ori mai mare decât cel din zona urbană, la nivelul anului 2003.

Schimbările socioeconomice de după 1990 au determinat și declinul speranței de viață la naștere, în anul 1996 fiind atinsă valoarea de 68,9 ani. În context european, speranța de viață la naștere și evoluția acesteia în România înregistrează unele dintre cele mai scăzute valori. Conform *Organizației Mondiale a Sănătății (The World Health Report 2005, World Health Organization, www.who.int)*, România stagnează la acest indicator de peste 30 de ani. În anul 2002, speranța medie de viață a fost în România mai scăzută cu 7 ani pentru bărbați și cu 6 ani pentru femei, față de media înregistrată în cele 15 state membre UE (bărbați români: 67,6 ani față de 75,2 în UE15; femei: 74,9 ani față de 81,2 în UE15). În ultimii ani folosirea indicatorului *speranța de viață la naștere* este contestată de demografi, deoarece un număr mai mare de ani trăiți în medie de o generație nu înseamnă întotdeauna o viață sănătoasă. Din acest motiv, *Organizația Mondială a Sănătății* a recomandat un alt indicator numit *durata medie de viață sănătoasă* pentru a surprinde nivelul de dezvoltare economico-socială a unei țări. Pentru România, în anul 2002, acest indicator avea valoarea de *61 ani – bărbații și 65,2 ani – femeile*.

Populația României este în scădere și potrivit tuturor estimărilor cu privire la evoluția populației României în viitor, aceasta va continua să scadă, cel puțin până la nivelul anului 2050. Recensământul populației și clădirilor din anul 2002 a confirmat această scădere, iar proiecțiile demografice anunță continuarea trendului descrescător început în anul 1992 cu și mai mare intensitate.

Acest fenomen al scăderii populației în țara noastră este surprins și de studiile Institutului Național de Cercetări Economice. Profesorul și directorul *Centrului de Cercetări Demografice „Vladimir Trebici”* Vasile Ghețau, susține teoria scăderii populației României până în anul 2050 la circa 16 milioane de persoane.

Această scădere este determinată de scăderea natalității și de creșterea speranței de viață. Scăderea fertilității este determinată de factorii care, încă din anii 1960-1970, au declanșat reculul masiv al fertilității în aproape toate țările europene dezvoltate, în condiții de

progres economic și social: emanciparea femeii și participarea crescândă a acesteia la activități economice în afara gospodăriei, creșterea duratei și a nivelului educației, mobilitate socială în creștere, costul ridicat al îngrijirii copilului etc.

Pe de altă parte, noile realități economice și sociale și-au pus și ele în mod cert amprenta pe evoluția descendentă a fenomenului: degradarea nivelului de trai, șomajul, incertitudinea, stresul, schimbări în atitudini și comportament asupra căsătoriei, contracepției, divorțului. Decalajul de timp în ceea ce privește scăderea masivă a fertilității în țara noastră față de țările europene dezvoltate se explică prin politicile pronataliste forțate ale vechiului regim.

O altă cauză a scăderii populației în România este mortalitatea încă ridicată. Atunci când nivelul de trai, calitatea asistenței medicale și accesul la serviciile de sănătate vor cunoaște ameliorări sensibile, iar stilul de viață al populației va fi orientat în măsură mai mare spre o bună stare a sănătății, reducerea mortalității pe vârste și creșterea duratei medii a vieții vor cunoaște evoluțiile dorite.

Situația atipică a scăderii populației din România constă în dimensiunea scăderii, accentuată și de fenomenul migrației, mai ales în condițiile inexistenței informațiilor statistice fiabile despre acest fenomen. În plus, evoluția în viitor a migrației externe este imprevizibilă astăzi, fiind direct dependentă de evoluția economică și socială a României, de politicile de imigrare ale țărilor dezvoltate, de integrarea în UE.

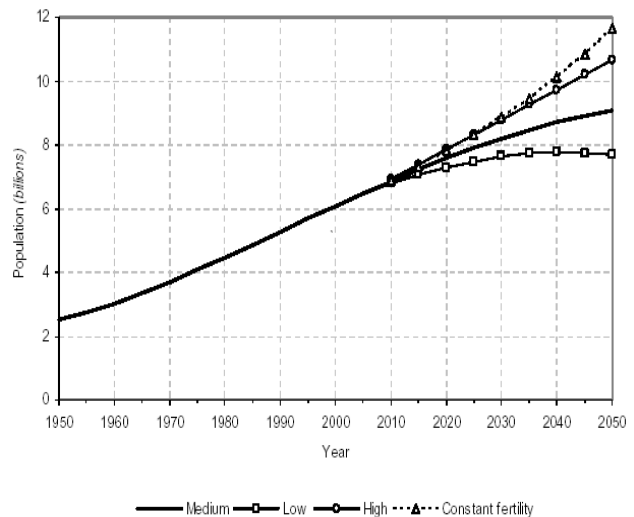
În timp, *efectele resimțite, ca urmare a scăderii populației vor consta în probleme economice determinate, pe de o parte, de scăderea forței de muncă și, pe de altă parte, de insuficiența resurselor economice necesare susținerii persoanelor vârstnice*. Un număr redus de copii în prezent înseamnă că în viitor vom avea contribuabili mai puțini și, implicit, venituri mai mici sau impozite mai mari. Dacă la nivelul anului 1990 un pensionar era susținut de 2,7 salariați, în anul 2006 un pensionar este susținut de doar 1,30 salariați, urmând ca în anul 2050 un adult să plătească pentru pensiile și alocațiile a 9 persoane.

Până în prezent, scăderea populației României nu a avut, la nivel general, efecte economice negative – susține profesorul Ghețau –, ci chiar s-ar putea afirma că a avut mai degrabă efecte pozitive, prin reducerea cheltuielilor făcute de familie și stat pentru concedii pre și postnatale, alocații pentru copii, asistență medicală, școlarizare. „Tot ce a fost bun până acum, în timp se răzbuună îngrozitor, prin conexiunile pe termen lung ale demograficului, dacă nu intervine o redresare de substanță a natalității.”

Pe plan mondial, în orizontul de timp 2004-2050 populația din 40 de țări din cele 185 care fac obiectul proiecțiilor va scădea, ceea ce înseamnă un minus de aproximativ 125-128 milioane de persoane. Dacă, pentru fiecare țară luată separat, o asemenea scădere are semnificații social-economice majore, pe ansamblu minusul respectiv de populație este nesemnificativ în comparație cu sporul de peste 3,425 miliarde de persoane ce provine din țările cu creșteri ridicate ale populației. De exemplu, sporul absolut al populației SUA va fi de 126,3 milioane de persoane (419,9 – 293,6 milioane persoane), ceea ce se apropie foarte mult, ca mărime, de minusul ce se va înregistra în Europa. (Dobrotă, 2005, pp. 94-97)

Proiecțiile privind evoluția populației lumii în perioada 1950-2050 arată o creștere a acesteia în variantele Maxim (High) și Fertilitate constantă (Constant fertility) și o ușoară scădere în variantele Minim (Low) și Mediu (Medium). Această evoluție este prezentată sugestiv prin graficul de mai jos.

Populația lumii în perioada 1950-2050

Sursa: Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat (2005). World Population Prospects: The 2004 Revision, Highlights. New York, United Nation, www.un.org.

În continuare sunt redată scăderile populației la orizontul anului 2050, în unele dintre țările în care proiecțiile au scos în evidență scăderi ale populației. Tabelul prezintă și date privitoare la densitatea populației, la produsul intern brut pe locuitor, la speranța medie de viață și la structura pe vârste a populației în anul 2004. Analiza datelor din tabel urmărește, în special, *situația României*, comparativ cu alte țări care cunosc o scădere a populației.

Indicatori privind populația în țări care cunosc o reducere a populației în perioada 2004-2050

Nr crt.	Țara	Populația (mii persoane)			Densitatea populației în 2004	PIB/locuitor USD (PPC)	Speranța medie de viață			Structura populației pe vârste (%)		
		2004	2050	Reducerea absolută			M	F	Total	0-14 ani	15-64 ani	65 ani și peste
1	România	22.356	18.678	3.678	98	7.000	67,63	74,82	71,12	16,2	69,4	14,4
2	Austria	8.175	7.521	654	97	30.000	74	81	78,87	15,9	68,1	16
3	Belgia	10.311	9.067	1.244	342	29.100	75,26	81,75	78,44	17,1	65,6	17,3
4	Bosnia-Herțegovina	4.008	3.897	111	78	6.100	69,82	75,51	72,57	18,9	70,6	10,5
5	Bulgaria	7.518	4.651	2.867	75	7.600	68,14	75,59	71,75	14,4	68,5	17,1
6	Croația	4.497	3.864	633	80	10.600	70,21	78,29	74,14	16,6	67	16,4
7	Cehia	10.246	8.540	1.706	133	15.700	72,52	79,24	75,78	15	70,9	14,1
8	Finlanda	5.215	4.820	395	17	27.400	74,73	81,89	78,24	17,5	66,7	15,7
9	Germania	82.425	73.607	8.818	235	27.600	75,56	81,68	78,54	14,7	67	18,3
10	Grecia	10.648	10.036	612	81	20.000	76,44	81,59	78,94	14,5	67	18,6
11	Ungaria	10.032	8.375	1.657	110	13.900	68,07	76,69	72,25	16	69	15
12	Italia	58.057	50.390	7.667	196	26.700	76,61	82,66	79,54	14	66,9	19,1
13	Polonia	38.626	33.780	4.846	127	11.100	70,04	78,52	74,16	17,1	70	12,9
14	Portugalia	10.524	9.933	591	109	18.000	74,06	80,85	77,35	16,7	66,4	16,9
15	Rusia	143.782	115.113	28.669	9	8.900	59,91	73,27	66,39	15	71,3	13,7
16	Slovacia	5.424	4.944	480	111	13.300	70,21	78,37	74,19	17,5	70,8	11,7
17	Slovenia	2.011	1.597	494	100	19.000	72,18	79,92	75,93	14,3	70,6	15,1
18	Spania	40.281	35.564	4.617	81	22.000	76,03	82,94	79,37	14,4	68	17,6
19	Elveția	7.451	7.296	155	187	32.700	77,51	83,27	80,31	16,8	67,9	15,3
20	Ucraina	47.732	37.726	10.006	79	5.400	61,35	72,27	66,68	15,9	68,7	15,4

Sursa: *Entering the 21st CENTURY, World Development Report 1999/2000, World Bank 2000, p. 232-233; The World Almanac and Book of Facts, World Almanac Books, 2005, p.848-849; World Development Indicators, 1999, The World Bank; www.aneki.com; www.worldbank.org.*

În ceea ce privește *nivelul dezvoltării economice*, exprimat prin *produsul intern brut pe locuitor în USD* (la paritatea puterii de cumpărare) aceste niveluri sunt foarte diferite în țările analizate. Acestea pornesc de la 5.400 USD/locuitor (Ucraina) până la valoarea de 32.700 USD/locuitor (Elveția).

Concluzia generală ce se poate desprinde prin raportarea țărilor cu scăderi viitoare ale populației la nivelurile lor de dezvoltare economică constă în aceea că nu se poate stabili o relație de dependență între dinamica populației și nivelul de dezvoltare economică. De asemenea, nu se poate face o legătură între *gradul de densitate* a populației țărilor în cauză și tendința de scădere a populației. Țările cu reduceri ale populației fac parte atât din grupa țărilor cu densitate foarte mică, cât și din celelalte grupe: cu densitate mijlocie mică, mijlocie mare, precum și din cea a zonelor intens populate.

În efortul de căutare a cauzelor scăderii populației unor țări, specialiștii se raportează la *structura pe vârste a populației* acestora. Dintre țările analizate, 11 (România, Bosnia-Herțegovina, Croația, Cehia, Finlanda, Ungaria, Polonia, Rusia, Slovacia, Ucraina și Elveția) au avut în anul 2004 o pondere mai mare a populației sub 15 ani, decât ponderea persoanelor de 65 de ani și peste 65 de ani. În România, ponderea populației tinere era în anul 2004 mai mare cu 1,8 puncte procentuale decât populația în vârstă. Însă, evoluția structurii populației arată o îmbătrânire a populației României, în condițiile în care structura populației în vârstă de 65 de ani și peste a cunoscut următoarea evoluție: 12,81% (1998); 13,30% (2000); 14,29% (2003) și 14,4% (2004).

Pe fondul menținerii unor valori scăzute ale natalității și fertilității, precum și din cauza înaintării în vârstă a generațiilor, structura pe vârstă a populației va continua să se modifice. Modificările vor avea loc în sensul

reducerii numărului și ponderii tinerilor și al creșterii numărului și ponderii populației adulte și în vârstă, acest fenomen fiind reflectat și de indicatorul *speranța medie de viață*. Creșterea speranței medii de viață, ca urmare a progreselor medicale, a celor din domeniul geneticii, a îmbunătățirii condițiilor de viață, ar putea influența creșterea populației în vârstă. Într-adevăr, structura pe vârste a populației a influențat fundamentarea proiecțiilor demografice, însă mărimile proiectate nu sunt identice sau apropiate în situația în care țările luate în analiză au structuri pe vârste ale populației asemănătoare.

Având în vedere că toate țările foste socialiste din Europa vor înregistra scăderi ale populației în anii următori, se pot face și *legături între politicile social-demografice de stimulare a creșterii populației în anii socialismului și libertatea populației de a decide asupra mărimii familiei, începând cu perioada care marchează tranziția la noul sistem social-economic, de piață*. Scăderile demografice în aceste țări sunt o rezultantă a înțelegerii dezvoltării, însă aceasta nu poate fi singura cauză, mai ales că există țări care se confruntă cu scăderea populației și care nu au trecut printr-un asemenea proces.

Concluzionând, putem preciza că nu există o cauză principală unică a fenomenului depopulării acestor țări, acest fenomen fiind influențat de o mulțime de factori.

Astfel, *procesele demografice din România au un caracter atipic*, care poate fi concretizat prin: trendul pronunțat descrescător al populației pe fundalul unei creșteri puternice a populației pe plan mondial; schimbarea sensului de evoluție încă din anul 1991 și continuarea acestui trend descrescător până în 2050; intensitatea mai mare a reducerii populației față de mai toate țările aflate în proces de depopulare; diferențele foarte mari între ratele de scădere după 1991, comparativ cu creșterea din anii 1968-1990.

Bibliografie

Ghețău, V., *Anul 2050: Va ajunge populația României la mai puțin de 16 milioane de locuitori?*, Centrul de Cercetări Demografice din cadrul Institutului Național de Cercetări Economice – Academia Română

Trebici, V. (1991). *Populația Terrei. Demografie mondială*, Editura Științifică

Trebici, V. (1996). *Demografie*, Editura Enciclopedică, București

Dobrotă, N. „Prospectiva populației în România la orizontul anului 2050”, *Analiză și perspectivă economică*, nr. 1-2/2005, Editura ASE, București

Dumitru, M., Diminescu, Dana, Lazea, V. (2004). *Dezvoltarea rurală și reforma agriculturii românești*, CEROPE, București

*** The World Almanac and Book of Facts, New York, 2005, www.worldalmanac.com/ și www.aneki.com/world_almanac.html

*** Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, *World Population Prospects: The 2004 Revision* and *World Urbanization Prospects: The 2003 Revision*, <http://esa.un.org/unpp>

*** The World Health Report 2005, World Health Organization, www.who.int